

Tiyatro Türleri

Güzel sanatların en eski dallarından biri olan tiyatro, konuşma ve eyleme dayanan olayları oluş halinde gösteren ve yaşayanların ağızından anlatan yazı türüdür. Tiyatro, dramatik ya da ritmik sanat olarak diğer sanatlardan farklılık gösterir.

Tiyatro Türleri:

Trajedî (Tragedya):

Açık yönü ağır basan, kişide korku ve acıma duyguları uyandıran türdür.

Trajedilerde kişiler soylu, seçkin ve olağanüstüdür. Krallar, tanrılar, tanrıçalar karakter olarak kullanılır.

Konular tarih ya da mitolojiden alınır.

Trajedilerde halk dilinden uzak, yüksek bir dil ve üslup kullanılır.

Çirkin ve korkunç olaylar seyirciye gösterilmez.

Trajedilerde ahlak ve erdeme büyük önem verilir.

Üç birlik kuralına uyulur.

Beş bölüm olan trajediler, diyalog ve koro bölümlerinden oluşur.

Trajediler, nazımla yazılır

Komedyâ (Komedi):

İnsanların ve toplumun gülünç yanlarını göstererek, güldürürken düşündüren türdür.

Kişiler genellikle halktan, orta tabakadan kişilerdir.

Konular günlük yaşamdan alınır.

Dil, konu ve kişilere uygun olarak halk diline yakındır.

Kaba sözlerden kaçınılmaz, her şey sahneye yansıtılır.

Üç birlik kuralına uyulur.

Trajedilerde olduğu gibi beş bölüm halinde olan komediler de diyalog ve koro bölümlerinden oluşur.

İlk komediler nazımla yazılırken 17.yy.dan sonra nesirle de yazılmaya başlanmıştır.

Komedi Çeşitleri:

Karakter Komedi: İnsanların gülünç taraflarını ele alan komedi çeşididir. (Moliere'nin "Cimri" ve "Tartüffe" komedileri, Shakespeare'in "Venedik Taciri" oyunu bu tür komediye örnek verilebilir.)

Töre Komedi: Toplumdaki aksaklıkları ve gülünçlükleri anlatan komedi çeşidi. (Şinasi'nin "Şair Evlenmesi", Moliere'in "Gülünç Kibarlar", Gogol'un "Müfettiş" oyunu töre komedisine örnek olarak verilebilir.)

Entrika Komedi (Vodvil): Amacı seyirciyi yalnızca güldürmek ve şaşırtmak olan komedi çeşididir. (Moliere'in "Scapin'in Dolapları, Shakespeare'in "Yanlılıklar Komedyası" oyunları bu tür komediye örnektir.)

Fars: Sanat değeri taşımayan kaba güldürü çeşididir.

Komedi Santimantal: Seyirciyi güldürürken duygulandıran, içli duygulu komedi.

Parodi: Gerçekte güldürücü olmayan bir olayı gülünçleştirerek işleyen komedi.

Satir: Yergiye dayanan komedi.

Dram:

Trajedinin acıklı yönüyle komedinin güldürücü yönünü birleştiren türdür.

Konular tarihten ya da günlük hayattan seçilir.

Kişiler toplumun her kesiminden olabilir.

Kötü, korkunç, acı verici olaylar seyirciye gösterilebilir.

Üslupta seçkinlik aranmaz.

Hem nazımla hem nesirle yazılabilir.

Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.

Dramın ilkelerini ortaya koyan yazar, Victor Hugo'dur. Alman edebiyatında temsilcileri, Goethe ve Schiller; Türk edebiyatında ise Namık Kemal ve Abdülhak Hamit Tarhan'dır.

Modern Tiyatro:

Bu tiyatrodaki geleneklere baş kaldırma, kuralları hiçe sayma, açıklıktan ve yalınlıktan uzaklaşma öne çıkan özelliklerdir. Epik ve absürt tiyatro olmak üzere ikiye ayrılır:

Epik Tiyatro:

Klasik tiyatronun aksine izleyicinin kendini oyunun içinde hissetmesini amaçlamaz. İzleyicileri oyunla ilgili karar vermeye zorlama hedeflenir.

Alman sanatçı Bertold Brecht'in kurucusu olduğu bu türün edebiyatımızdaki en önemli temsilcisi Haldun Taner'dir. İlk epik tiyatro örneğimiz ise yine Haldun Taner'in Keşanlı Ali Destanı'dır.

Absürt Tiyatro (uyumsuz, saçma, abes):

En büyük amacı dünyanın ve yaşamın anlamsızlığını göstermek olan bu tür, geleneksel tiyatronun bütün kurallarını yok sayar.

Amaçsız bir tiyatordur ne vermek istediği bir mesaj ne de bir öğretisi vardır. Okuyucuda veya izleyici de olayın sonunu kendi zevkine göre hayal etme duygusu uyandırır.

Edebiyatımızda en güzel örneği Güngör Dilmen'in "Canlı Maymun Lokantası" adlı eseridir.

Diğer Tiyatro Türleri:

Müzikli Tiyatro:

Opera: Sözlere müzikli ve bestelenmiş, seçkin konuların işlendiği tiyatro türüdür.

Operet (Müzikal): Sözlere bir kısmı müzikli, halk için yazılmış oyun.

Melodram: Çok acıklı rastlantılar üstüne kurulmuş bir dram türüdür.

Feeri: Masal tarzı, olağanüstü durumları işleyen oyun.

Pantomim: Sözsüz, tamamen jest ve mimiklere dayanan oyun.

Geleneksel Türk Tiyatrosu

Geleneksel tiyatronun Batı tiyatrosundan farkı bağlı kaldığı bir metin olmadan doğaçlamaya bağlı olarak oynanmasıdır. Geleneksel Türk tiyatrosunun başlıca türleri: Karagöz, orta oyunu, meddah ve seyirlik köy oyunlarıdır. Bu türlere halk edebiyatında yer verilecektir.